

Illustratie: Kerbstone (Pixabay)

Taalleerervaringen heeft iedereen, maar niet iedereen maakt er zijn beroep van. Ik wel, toevallig. Dat ik vreemdetalendidacticus zou worden, wist ik niet toen ik het overgrote deel van mijn taalleerervaringen opdeed. Volgens de natuurmethode – preciezer gezegd in een natuurlijk taal-

verwervingsproces – leerde ik mijn eerste taal, Nederlands, en veel later Deens en een beetje Zweeds. Volgens de grammatica-vertaalmethode leerde ik Frans, Engels, Duits, Latijn, klassiek Grieks en Noors, en volgens de audiolinguale methode – althans een niet-orthodoxe

variant daarvan met expliciete grammatica – Russisch. Met de communicatieve aanpak, waarin ik beroepshalve aankomende leraren moest bekwamen, had ik dus geen ervaringen als leerder.

In de discussie over die methodes staat altijd de grammatica voorop, maar

vergeten wordt vaak het woordjesleren, dat er onlosmakelijk mee verbonden was. Ik heb nog de bloeitijd van de idioomboekjes meegemaakt, de schier eindeloze lijsten van woorden in de doeltaal met de Nederlandse vertaling ernaast, al of niet met voorbeeldzinnen. Eigenlijk waren het uittreksels van woordenboeken. Maar woordenboeken werden alleen bij de klassieke talen gebruikt. Bij de moderne vreemde talen waren ze taboe. Je had ze misschien thuis, maar in de les leken ze niet te mogen bestaan. Leerlingen konden maar beter niet op het idee gebracht worden dat je woorden kunt opzoeken. Het ging om parate woordkennis, ook op het examen.

Beroemde of beruchte voorbeelden waren bij Duits decennialang *Schwere Wörter*, uitgegeven door Wolters in Groningen, en *Deutscher Wortschatz*, uitgegeven door concurrent Noordhoff in Groningen. *Schwere Wörter: Eine Auswahl der dem Holländer nicht ohne weiteres verständlichen deutschen Wörter* was van dr. J. Gerzon (toevallig ook founding father en eerste voorzitter van de Vereniging van Leraren in Levende Talen), later overgenomen door dr. C. Brouwer en dr. G. Ras (toevallig beiden voorzitter van de sectie Duits van Levende Talen). *Deutscher Wortschatz für niederländische Schüler: Eine Auswahl aus den 5000 gebräuchlichsten Wörter der deutschen Sprache* was van dr. J. Schneider (leraar Duits in Bandoeng, later hoogleraar Duitse letterkunde aan de VU Amsterdam).

Hoeveel woorden kent een mens? In de moedertaal enkele tienduizenden,

althans receptief, waarvan naar schatting de meeste mensen zo'n tien procent productief gebruiken. In andere talen minder, maar evengoed. Hoeveel woorden heb ik in mijn hoofd zitten met al die vreemde talen? Is er nog ruimte voor een zinnige gedachte?

Ik heb ooit zes jaar in Denemarken gewoond en de taal in het wild geleerd. Dat ging van een leien dakje. De woorden woeien mij vanzelf aan. Wel kan ik me herinneren dat ik de behoefte had om te weten hoe ze geschreven werden. Dat hing samen met de nogal bijzondere uitspraak van het Deens, die niet echt helder gearticuleerd op mij overkwam, maar het was ook een eigenaardigheid van mezelf, zo merkte ik aan het verwervingsproces van mede-immigranten die ongeveer gelijktijdig met mij gekomen waren. Die namen een nieuw woord sneller in gebruik dan ik, die vaak wachten moest op het moment dat ik het herkende in de krant. Maar als geheel was mijn verwervingsproces van het Deens één grote reclame voor de communicatieve aanpak.

Maar hoho, hier ga ik wel erg kort door de bocht. Ik kwam in Denemarken niet aan als een talig onbeschreven blad. Zeker niet onbelangrijk is dat het Deens als Germaanse taal nauw verwant is met het Nederlands en met de mij al bekende talen Duits en Engels. Maar ik was een behoorlijk valse beginner in het Deens omdat ik al een aardig mondje Noors sprak, resultaat van een paar jaar Noorse les en een jaar studieverblijf in Oslo. De eerste paar maanden sprak ik mijn vari-

ant van het Noors, die door de Denen prima verstaan werd. Ik had dus een paar stevige poten om op te staan.

Ik moet er niet aan denken om een sterk contrasterende taal van de grond af aan in het wild te moeten leren. Na meerdere vakanties in Finland kon ik nergens een touw aan vastknopen, zelfs niet aan de telwoorden, waar toch in veel talen iets herkenbaars aan is. Russisch heb ik geleerd in een zeer intensieve cursus, maar heel lang overheerste een gevoel van rade- en reddeloosheid. Ieder woord was een volstrekt willekeurige combinatie van klanken. Waarom is dorp деревня en straat улица? Het kon net zo goed omgekeerd zijn. Het duurde heel lang voordat er een bodem gelegd was, het begin van een netwerkje van herkenbare punten waaraan ik een beetje houvast had. Om over die drempel te komen was het schoolse woordjesleren een geforceerde, maar effectieve aanpak. Sinds in de Nederlandse scholen de communicatieve aanpak omarmd werd, is er aardig de klad gekomen in het woordjesleren. De leerlingen zouden ondergedompeld worden in een betekenisvol taalbad, waarin de woorden hun vanzelf zouden aanwaaien. Maar dat valt tegen. Toch wordt er vaak weinig en/of onsystematisch gewerkt aan woordenschat. Niet dat we terug moeten naar *Schwere Wörter* en *Deutscher Wortschatz*. Maar er is inmiddels het nodige bekend over woordenschatverwerving. Die didactische knowhow moet gebruikt worden. Geen makkelijke smoesjes over motivatie en natuurlijke processen. EK ■